

Olağanlaştırılan OHAL'den Çıkış Dayanışmayla Mümkün!

LGBTİ+ Örgütlenmesi Çalıştayı Sonuç Raporu

24-25 Ekim 2020

Diyarbakır Keskesor LGBTİ+, Denizli LGBTİ+ Aileleri, Kocaeli LGBTİ+, Queer Adana ve Antep Zeugmadi LGBTİ+ Derneği, 24-25 Ekim tarihlerinde online ortamda bir araya gelerek LGBTİ+ oluşumlarının 2015'den bugüne yaşadıkları, oluşumların sürdürülebilirliğe dair sorunlar, bu sorunlara çözüm önerileri ve COVID-19 pandemisinin farklı şehirlerdeki LGBTİ+ oluşumlarına etkilerini tartıştı.

Muamma LGBTİ+ Derneği ve Kaos GL Derneği'nin örgütlediği bu buluşmada öne çıkan sonuçları bu raporla paylaşıyoruz.

Güncel durum: LGBTİ+ etkinlik yasaklarından pandemiye...

2015 yılı Türkiye'de LGBT+ hakları ve hareketi açısından önemli bir dönüm noktasıydı. Uzun yıllardır barışçıl bir şekilde yapılan İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü'ne polis saldırısı ve ardından LGBTİ+'lara yönelik nefretin siyasiler eliyle körüklenmesi katliam çağrısına dönüştü, kendilerine Genç İslami Müdafaa diyen bir grup LGBTİ+'ların öldürülmesine çağrı yapan afişleri Ankara sokaklarına astı. Onur Yürüyüşüne polis; plastik mermi, gaz, tazyikli su ile saldırdı, birçok kişi yaralandı. 2016 yılında İŞİD'in Kaos GL'yi tehdit etmesi, Ankara'da Homofobi ve Transfobi Karşıtı Yürüyüş'ün yasaklanması; İstanbul Onur Yürüyüşü'nün bir kez daha yasaklanması, artan nefret saldırıları ve cinayetleri, LGBTİ+'ları hedef alan karalama kampanyalarının medya ve

siyasiler eliyle artık sistematikleşmesiyle birlikte deyim yerindeyse Türkiye’de artık LGBTİ+ hakları açısından yeni bir dönem başladı. LGBTİ+ düşmanlığının Hükümet politikasına dönmesi 2017 yılında olağanüstü hal döneminde Ankara Valiliği’nin kent genelinde LGBTİ+ etkinliklerini süresiz olarak yasaklamasıyla resmiyete döküldü. Ankara’da bulunan LGBTİ+’lar ve LGBTİ+ haklarını savunan dernekler için; biri OHAL döneminde (Birinci yasak) diğeri ise OHAL sonrası olarak adlandırılan dönemde (İkinci yasak) Ankara Valiliğince yürürlüğe sokulan iki ayrı süresiz yasaklama kararı vardı. OHAL döneminde, Kasım 2017’de Ankara Valiliği’nin ilan ettiği süresiz LGBTİ+ etkinlik yasağına ilişkin Kaos GL Derneği verdiği hukuk mücadelesini kazandı. Bölge İdare Mahkemesi Nisan 2019’da, OHAL’de ilan edilen yasağın süre bakımından sınırsız olduğunu ve yasaklanan eylemlerin niteliğine ilişkin bir sınırlama ve belirlilik olmadığını söyledi. Mahkeme, etkinliklere dönük bir tehdit varsa yasaklamak yerine kolluk tedbirleri alınması gerektiğini belirterek yasağın hukuka uygun olmadığına hükmetti. Yasak kararının kaldırılmasına karar verdi. Öte yandan OHAL kaldırılmasına rağmen Ankara Valiliği Hukuk İşleri Şube Müdürlüğü’nün aynı gerekçelerle 3 Ekim 2018’de İl Emniyet Müdürlüğü’ne iletildiği yasak kararına ilişkin yargı süreci 2020 Mart ayına kadar devam etti. Mart 2020’de açıklanan karar ile birlikte ikinci yasak da kaldırılmış oldu. Böylece Ankara’daki süresiz LGBTİ+ etkinlik yasakları son buldu. Derken pandemi başladı...

Yeni tip koronavirüsün (Covid-19) yaygınlaşmasının yarattığı küresel kriz devam ederken bir yandan da hükümetlerin “Aynı gemideyiz” söylemleri pandemiyle mücadelenin temel söylemlerinden biri olmaya devam ediyor. Türkiye’de ilk vakanın tespit edildiği 11 Mart’ta açıklandı. 11 Mart’tan beri virüsün yaygınlaşmasının önüne geçmek amacıyla Sağlık Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı öncülüğünde hükümet birtakım önlemler alıyor ve bazı tedbirleri hayata geçiriyor.

Sağlık Bakanlığı bir yandan evde kalma çağrısı yaparken, diğer yandan birçok iş kolunda işçiler işlerine gitmek zorunda kalıyor. “Herkesin kendi OHAL’ini ilan etmesi” çağrısıyla özetlenebilecek Türkiye’nin Covid-19 hikayesi; halihazırda ülkedeki en kırılgan, haklara erişimde ciddi sorunlar yaşayan, yaşam hakkı da dahil olmak üzere bir dizi hakkı sistematik olarak ihlal edilen LGBTİ+’lar açısından da ciddi sorunlara yol açıyor.

Sağlık hakkına erişim, istihdam sürecindeki eşitsizlikler, evlere kapanmak zorunda kalmakla birlikte artan ev içi şiddet bir yana; LGBTİ+’lar koronavirüs günlerinde çeşitli nefret kampanyalarının da hedefi haline geldi.

Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği’nin (SPoD) Haziran ayında yayınladığı, COVID-19 sürecinin ilk üç ayında derneğin çeşitli çalışma alanlarına ilişkin deneyimlerine yer veren Pandemi Raporu’na¹ göre Diyanet İşleri Başkanlığı’nın COVID-19 pandemisi devam ederken yayınladığı LGBTİ+’ları ve HIV’le yaşayanları hedef gösteren merkezi Cuma hutbesinin ardından cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim temelli ayrımcılık ve şiddet vakalarında yüzde yüz artış yaşandı.

Genç LGBTİ+ Derneği’nin COVID-19 Salgınında LGBTİ+ Topluluğunun Durumu² araştırmasının verileri de ev içi şiddetin boyutunu ortaya koyuyor. Rapora göre birden fazla şiddet biçimine maruz kaldıklarını ifade eden katılımcıların 42’si ev içi şiddete (aile ya da ev içinde yaşayan bir ya da birden fazla kişiden gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik vb. her türlü şiddet) maruz bırakıldığını belirtti. Şiddet biçimleri arasında duygusal şiddet,

---

¹ <http://www.spod.org.tr/TR/Detay/50128/4/spod-pandemi-raporu-cikti> , Son erişim tarihi: 25.10.2020

² <https://genclgbti.org/2020/09/02/covid-19-salgininda-lgbti-toplulugunun-durumu-arastirma-raporu-yayinlandi/> , Son erişim tarihi: 5.10.2020

ekonomik şiddet, sözlü şiddet, fiziksel şiddet, cinsel şiddet ve siber şiddet de öne çıkıyor.

Covid-19'un yayılmasını engellemek adına evde kalma ve karantina çağrıları, doğru ve yerinde olsa da; evde kalma ihtimali olmayan ya da evde kaldığında aile fertleri tarafından şiddet görme ihtimali olan LGBTİ+'lar açısından yeni sorunlar yaratabiliyor. Bu sorunların çözümü konusunda hükümet ya da ilgili bakanlıkların bir eylem planı ise bulunmuyor.

Şiddet riskinin yanı sıra, sağlık hakkına erişimde ayrımcılık pandemi günlerinde daha hayati bir konu haline gelirken; geçiş ya da uyum sürecindeki transların hastanelere gidememeleri ve süreçlerine dair adımları ertelemek zorunda kalmaları, HIV'le yaşayan LGBTİ+'ların hastane kontrollerinin aksamak zorunda kalması ve halihazırda sağlık hakkına erişimde sorunlar yaşayan mülteci LGBTİ+'ların karantina imkanı dahi bulamaması önemli sorunlar yaratıyor. İstihdamda ayrımcılığı en yoğun yaşayan gruplardan LGBTİ+'lar; işini kaybetme korkusu, işsizlik ve gelir kaybı ile karşı karşıya. Sosyal güvenceleri olmayan seks işçisi LGBTİ+'lar maddi gelir kaybını en yoğun yaşıyor. Bir yanda koronavirüs diğer yanda gelir kaybı bir cendere yaratıyor. Hizmet ve eğlence sektörünün neredeyse durmasından en çok etkilenen grupların başında da yine LGBTİ+'lar geliyor. Bütün bunlar yaşanırken LGBTİ+'ları hedef alan nefret kampanyaları da yaygınlaşıyor.

Son yıllarda Valilik ve Kaymakamlıkların yasak kararlarının yanı sıra, üst düzey kamu görevlilerinin LGBTİ+'ları hedef gösteren açıklama ve uygulamaları sistematikleşti. Koronavirüs pandemisinin ilk günlerinde Milli Eğitim Müdürlerinin talimatıyla okul müdürleri karantina günlerinde online eğitimi sürdürmek için kurulan WhatsApp gruplarında LGBTİ+'ları hedef gösteren mesajlar paylaşılması, Netflix'te olmayan bir eşcinsel karakter üzerinden sosyal medyada nefret kampanyaları ve RTÜK Başkanı'nın ayrımcı açıklaması

ve Diyanet'in nefret hutbesi ve ardından çok sayıda bakanın nefrete sahip çıkması ile başlayan süreç Onur Haftası'na da sıçradı. #onurhaftası TT listesindeyken #YallahHollandaya ve #LGBTFaaliyetleriDurdurulsun etiketleri piyasaya sürüldü. Koronavirüs pandemisinin ilk günlerinde de TT listesine giren #YallahHollandaya ve LGBTİ+ etkinliklerinin yasaklanması, LGBTİ+ derneklerinin kapatılması çağrısı yapan kampanyaların son ayağı olan #LGBTFaaliyetleriDurdurulsun etiketleri uzunca süre TT listesinde kaldı. Bu etiketlerle birlikte LGBTİ+ haklarını destekleyen firmalara boykot çağrıları da yaygınlaştı. Nefret kampanyasına katılan hesaplar arasında Twitter tarafından onaylı ve etki gücü yüksek hesaplar da vardı. Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) artık olağanlaşan nefretini sürdürdü. İhvan'ın İstanbul'daki TV kanalından "eşcinselleri öldürün" çağrısı yapıldı. Bütün bunlar pandemi sürerken LGBTİ+'lara nefretin sadece küçük bir bölümü...

2015 yılından bugüne kadar yasaklar sadece Ankara ve İstanbul'la sınırlı kalmadı. Her ne kadar Ankara'daki kadar kapsamlı ve süresiz bir yasak başka illere sıçramasa da; çeşitli yıllarda İzmir, Mersin ve Antalya'da Onur Haftası ya da Onur Yürüyüşleri yasaklandı. Etkinlik bazlı yasaklamalar birçok şehirde LGBTİ+'ların örgütlenme özgürlüğünü en hafif tabirle kısıtladı.

LGBTİ+ oluşumlarının karşılaştığı sorunlar

Özellikli 2013 Gezi direnişinin ardından Türkiye genelinde çok fazla şehirde LGBTİ+'lar bir araya gelerek örgütlenmeyi hızlandırdı. Birçok şehirde LGBTİ+ oluşumları kuruldu. Bu oluşumların bir bölümü dernekleşerek yasal statü kazandı; önemli bir bölümü ise inisiyatif ya da oluşum statüsüyle yoluna devam etti. 2015 yılında artmaya başlayan kamu baskısı, yasaklar ve OHAL dönemiyle birlikte bu örgütlerin büyük bir bölümü ise kapanmak zorunda kaldı.

Bir kısmı Gezi öncesinde bir kısmı ise Gezi direnişi sürecinde veya sonrasında kurulan beş şehirden beş örgütle iki günlük toplantıdaki paylaşımlarına göre şu sorunlar öne çıkıyor:

*Nispeten daha küçük olan şehirlerde örgütlenmek; hem hedef gösterilme riskinden hem de şehrin sosyo-kültürel yapısından dolayı zorlaşabiliyor. LGBTİ+ aktivistleri güvensizlik yaşıyor.

*Çoğu zaman LGBTİ+ örgütleri o şehirde toplumsal cinsiyet alanında çalışan az sayıdaki örgütten birisi oluyor. Dayanışma kanallarının azlığı, mücadele yöntemlerini de etkiliyor.

*Birçok şehirde örgütlenmelerin öğrenci merkezli olması, öğrenciler mezun olduğunda o şehirdeki mücadelenin sürdürülebilirliğini zedeliyor. Öğrencilerin ailelerinin yaşadığı şehirlere dönmek zorunda kalması, LGBTİ+ aktivizminin üniversite ya da genç ağırlıklı bir özellik taşımasından dolayı kentle bağlarının zayıf olması da sorunlara yol açıyor. LGBTİ+ örgütleri öğrenci olmayan ve kentte yaşamını sürdüren diğer LGBTİ+’lara ulaşmakta zorluk yaşıyor.

*Deneyim aktarımı ve hafıza biriktirmekteki zorluklar da LGBTİ+ oluşumlarının sürdürülebilirliği önündeki diğer engeller. Hiyerarşik olmayan yapılanmayı oluşturamamış olmak, hiyerarşik olmayan bir deneyim aktarımının olmaması da sorunlara yol açıyor. O şehirdeki LGBTİ+ örgütlenmesinin belli dönemlerde sekteye uğraması, LGBTİ+ aktivistleri arasındaki deneyim aktarımındaki aksaklıklar, kentin ve mücadelenin hafızasının taşınamaması gibi sorunlar sıklıkla yaşanıyor.

*İstanbul, Ankara, İzmir, Mersin ve Antalya gibi şehirlerdeki LGBTİ+ etkinliklerinin yasaklanması diğer şehirlerde de tedirginliğe yol açıyor. LGBTİ+ karşıtı siyasi oluşumlar, kamu kurum ve görevlilerinin LGBTİ+ karşıtı

pozisyonları hem etkinlik düzenlemeyi hem de örgütlenmeyi olumsuz etkiliyor. Açık çağrı yaparak etkinlik düzenleyebilmek zorlaşıyor, yerel medya ve yerel siyasi aktörlerin LGBTİ+ karşıtı açıklama, tehdit ve nefret söylemleri güvenliğe dair endişeler yaratıyor.

*Diyarbakır'da belediyelere kayyum atanması da, belediyeler ile asgari de olsa LGBTİ+ hakları konusunda var olan temasların yitirilmesine yol açtı. Diğer şehirlerde de belediyelerin LGBTİ+ hakları konusunda duyarsızlığı, LGBTİ+'ların hizmetlere erişimde yaşadığı sorunları görmezden gelmesi gibi sorunlar yaşanıyor.

*LGBTİ+ aktivistlerinin mahremiyet haklarının yerel aktörler ve medya tarafından ihlal edilmesi hem aktivistler hem de örgütlenme açısından riskler doğuruyor.

*LGBTİ+ hareketinin geçmişe göre daha fazla kendi içine kapanmak zorunda kalması, ittifak zeminlerinin azalması da şehirde LGBTİ+ aktivizmini olumsuz etkiliyor. Kazanılan alanların kaybedilmesine yol açıyor.

*LGBTİ+ aktivistlerinin buldukları şehirlerden işsizlik, hedef gösterildiği için o şehirden ayrılmak zorunda kalmak gibi gerekçelerle başka şehirlere veya yurtdışına göç etmek zorunda kalması LGBTİ+ örgütlenmesini zayıflatıyor.

*Farklı şehirlerdeki LGBTİ+ örgütleri arasındaki iletişimin zayıf olması, dönemsel kopmaların yaşanması da dayanışmayı azaltıyor.

*Nefret saldırıları hem LGBTİ+ toplumunu hem de örgütlenmesini tehdit ediyor.

*Artan otoriterleşme, sağ popülizm ve ülke siyasetindeki gerilimler de LGBTİ+ örgütlenmesini olumsuz etkiliyor.

*Birçok şehirde ortak yaşanan bir diğer sorunsu etkinlik yapacak fiziksel mekan bulmakta yaşanan sıkıntılar.

*En önemli sorunlardan biri olarak da ekonomik kaynakların yetersizliği, tüzel kişiliğin olmamasının maddi kaynaklara erişimi kısıtlaması ve öz kaynakların olmayışı öne çıkıyor.

Özetle, OHAL süreci öncesinde başlayan, OHAL'le birlikte kurumsallaşan ve OHAL kaldırılrsa da devam eden LGBTİ+ düşmanı uygulama ve politikalar, ekonomik kaynak yetersizlikleri, sürdürülebilirlikte yaşanan sorunlar ve hafıza aktarımındaki eksiklikler LGBTİ+'ların örgütlenme özgürlüğünü kısıtlıyor...

Olağanlaştırılan OHAL'den çıkış dayanışmayla mümkün!

Görüştüğümüz LGBTİ+ örgütleri bütün bu karamsar atmosferden ve olağanlaştırılan OHAL durumundan çıkışın dayanışmayla mümkün olduğunu vurguladı.

*LGBTİ+'lar arası dayanışma kültürünü güçlendirmek, LGBTİ+ örgütleri arası dayanışma kanallarını çoğaltmak ve iletişimi arttırmak en önemli ve acil ihtiyaçlardan.

*LGBTİ+'ların siyasete ve siyasal alana katılımı, kentin toplumsal ve siyasal ikliminde var olma mücadeleleri umut veriyor.

*LGBTİ+ örgütlerinin kriz anlarında hızlı hareket edebilme becerileri, hedef gösterme dalgalarına karşı ortaklaşa mücadele etme iradesi bir bütün olarak LGBTİ+ hareketini güçlendiriyor.

*Öte yandan LGBTİ+ örgütlenmelerinin kendi yol arkadaşlığı ve dostluk hikayelerini biriktirmesi, örgütlenmenin çok hayati noktalardan yola çıkması

ve hayatın tam da içinde olması; baskı iklimini dağıtabilme konusunda önem taşıyor.

*Öğrenci ya da gençlerin ağırlıklı olarak yer aldığı örgütlenmeler açısından bu durum kentin sosyal hayatına katılabilme ve üniversitelerle olası işbirliği potansiyelleri taşıyor.

*Kentteki kadın örgütleri ve feminist örgütlerle yoldaşlık ilişkisi hem LGBTİ+ hareketini hem de kadın hareketini güçlendiriyor.

*Kentteki insan hakları örgütleri ile sendika ve barolar gibi demokratik kitle örgütleri ile OHAL'le birlikte azaldığı gözlemlenen dayanışma zeminlerini yeniden inşa etmek gerekiyor.

*LGBTİ+ örgütleri buldukları şehirleri de dönüştürüyor. O şehrin demokratikleşmesine katkı sağlıyor.

Bütün bu gerçekler LGBTİ+'lar açısından olağanlaştırılan OHAL durumundan çıkışın ancak ve ancak hem diğer LGBTİ+ örgütleri hem de bir bütün olarak insan hakları ve demokrasi mücadelesi yürüten diğer öznelerle dayanışmakla mümkün olduğunu gösteriyor...